

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 1. Assecurationis natura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](#)

SECTIO IV.

De Contractu Assecurationis.

*Art. 1.
ASSECU-
RATIONIS
NATURA.
Assecura-
tionis*

§. 112.

Contractus Assecurationis dicitur, quo quis indemnitas circa casus fortuitos præstationem pro certa mercede in se recipit : seu brevius, *Aversio periculi pro certo pretio.*

*Paradi-
gma,*

§. 113.

Naturam hujus contractus facile penetrabimus, si paragma ejusdem ob oculos ponamus. Sit igitur Mercator Hollandus, qui navi Gallicæ ex portu Veneto Constantinopolim discedenti imponit merces decem librarum millibus æstimatas, ad rationes cuiusdam Mercatoris Græci. Plurimi periculis navem, mercésque in mari esse expositas, nemo ignorat. Ne igitur emergente infelici casu, solus integrum damnum sentiret Hollandus, conventionem init cum Mercatore Anglo & Veneto, vi cuius horum utervis periculum quater mille librarum in se suscipit, Hollandumque de iis, nave vel per naufragium pereunte, vel in piratarum prædam cedente, securum præstat : mercedem vicissim ab hoc accipit ad rationem sex in centum ; id est, Mercator Anglus ducentas quadraginta libras, Venetus totidem ab Hollandio accipit. Hæc conventio accuratè inseritur instrumento, seu literis publica auctoritate coram Camera Assecurationis (a) confectis & subscriptis, quas *Police*, forte à *pollicendo vulgo* appellant. Si navis Gallica merces impositas feliciter Constantinopolim detulerit, retinet Anglus & Venetus acceptam mercedem 240. librarum, & conventionem cum Hollandio inita, intra 24. horas cassatur, & expungitur, quamprimum de appulsi navis nuntius Venetas allatus fuerit. Si verò merces impositæ casu fortuito perierint, solvit

solvit Hollando Anglus 4000. librarum; totidem Venetus: jus tamen ad illas merces, si forte integras, vel partem eorum recuperare possint, ab Hollando pro rata accipiunt.

(a) De Camera Assecurationis anno 1598. Amstelodami instituta, videri potest ISACIUS PONTANUS *Histor. Amstelod.* l. 3. c. 4.

§. 114.

Contractus iste, si hodierna forma spectetur, antiquis *Contra-*
rum cognitus, (a) nunc inter receptissimos numeratur, tan- *ctus hic*
quam necessariæ negotiationis adminiculum. Revocatur ab *diversus à*
aliquibus ad contractum *facio ut des*, vel sub diverso respectu, *contracti-*
do ut facias, quia unus in se suscipit periculum, alter vero pro *bus anti-*
hoc facto certi quid promittit: (b) Ab aliis ad emptionem *quis:*
venditionem, in qua pro aversione periculi datur pecunia,
ceu pretium. (c) Ab aliis dicitur contractus nominatus,
recentioribus saeculis inventus, & omnino ab antiquis con-
tractibus distinctus. (d)

(a) Aliquod hujus Assecurationis vestigium reperitur apud LIVIUM
l. 23. c. 49. ubi qui annonam ad exercitum Hispanensem trans-
vehendam conduxerant, postulabant *ut que in nave imposuissent*,
ab hostium tempestatisque vi, publico periculo essent. Item apud
SUETONIUM in Claudio, qui negotiatoribus certa lucra propo-
suit suscepito in se damno, *si cui quid per tempestates accidisset*.

(b) Vid. PETRUS SANTERENENS. tr. de Asseturat. p. 1. n. 7.
& p. 3. n. 12. HUGO GROTIUS de Jur. bell. & pac. l. 2. c.
12. §. 3.

(c) ALVARUS VALASCUS tom. 1. decisi. 64. n. 3.

(d) STYPMANNUS de Jure marit. p. 4. c. 7. à n. 159.

§. 115.

Assecuratio est vel terrestris super rebus quæ terra; vel *Afænore*
maritima super rebus quæ mari transvehuntur. Bene autem *nautico;*
distinguendus est hodiernus Assecuratio contractus à *fæ-*
nore nautico Romanorum, quod est mixtum ex contractu

Diss. III.

H

mu-

58 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per contractum.

mutui, & contractu periculi aversi, directè respiciens pecunias mutuas, & usuram propter usum earum solvendam, in majore tamen quantitate ob coniunctum periculum. (a) Si credebatur pecunia per mare transferenda periculo creditoris, dicebatur *Nautica* vel *Trajectitia*: usuræ autem inde solvendæ vocabantur *fœnus nauticum*. Si vero pecunia non per mare, sed per alia loca periculosa transferebatur, dicebatur *quasi trajectitia*, vel *quasi nautica*: usura autem respondens, *fœnus quasi nauticum*. (b) Nos rejicimus omne lucrum ratione mutui exigendum, solumqne periculum, & ejus aversionem respicimus. Unde iis, quæ in Legibus Romanis de fœnore nautico statuta sunt, non aliter utimur, quam quatenus ex æquitate naturali de aversione periculi quidpiam statuant.

(a) Hoc fœnus nauticum, teste PLUTARCHO in vita, sordide exercuit CATO, qui usuras homicidio comparasse dicitur. Adeo affectiones veræ horum hominum discrepabant ab affectatis quibusdam eorum sententiolis, à quibus proin ineptè argumentum ducitur ad confundendos hodiernos Theologos Morales, quod P. CONCINA frequentissime usurpat. De fœnore Catonis vid. CUJACIUS tr. 7. ad African. in l. 23. de Obl. & Act.

(b) Tot. tit. Pandect. & Codic. de fœnore nautico. Et Interpretes omnes ibid. Item Ordinat. nautic. Civitatum Hanseatic. tit. 6. & REINOLDUS KURICKE Comment. ad hunc tit. STYPMANNUS de Fur. marit. p. 4. c. 2. LOCCENTIUS in simili tratt. lib. 2. c. 6.

§. 116.

Huius fœnori nautico affinis est contractus Bodmerie;
Et Bod. meria. sic dictus à carina, idiomate vernaculo Schiffss. Boden / unde contractus vulgo Bodmerey / contrahere Verboden dicitur, quando pecunia numerata creditur in ipsam navim ea lege, ut sors pereat creditor, si navis interierit; creditor autem certum lucrum capiat, si salva in portum venerit. In hoc contractu debitum non simpliciter domino navis, sed ipsi navi

navi inhæret, in qua acquiritur jus reale, sicut in pignore: imò etiam inhæret mercibus navi impositis, si contractus fuit initus etiam in bonum eorum, quorum merces fuerunt in navi. Hunc contractum frequenter celebrant naucleri, qui in portum aliquem delati, mutuis pecuniis indigent ad reparandam navim, vel necessariis alimentis pro ulteriore itinere instruendam. Variæ leges huic negotio possitæ sunt in diversarum urbium statutis. (a) Alieni sunt ejusmodi contractus à præsenti instituto, quatenus respiciunt pecunias mutuas, & usuram pro earundem ulo.

(a) Vid. STYPMANN. & LOCCENIUS loc. cit. MARPERGER
Kaufmans Magazin, & alia ejusmodi Lexica V. Bodmer.

§. 117.

Assecurationem, seu aversionem periculi pro mercede conventam, quam hoc loco exponimus, sive eam anticiter, quis contractibus Juris Romani, sive recens inventis annumeremus, utilissimam Reipublicæ demonstrat quotidiana experientia: licet autem & honestam pronuntiant tam Theologi, quām Jurisconsulti, si lege & more fiat. (a) Recenser non possunt leges & mores singulorum locorum: (b) unde examinandum solummodo venit, quid æquitas naturalis ad honestatem Assecurationis exigere videatur. De Legibus charitatis non opus est aliquid addere, cuius exercenda opportunissimam occasionem præbet aversio alieni periculi.

(a) SOTUS de J. & J. I. 6. q. 7.

(b) De his consuli debent singularum nationum Authores, qui de Mercatura scribunt, uti SCACCIA, SAVARY, MARPERGER.

§. 118.

Justitia hujus contractus consistit in æqualitate inter *consideratum* periculum damni incerti, quod unus in se suscipit, & inter *rariasset* premium certum, quod alter persolvit. Unius quidem obligatio

H 2

gatio

60 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

gatio nempe Asscurantis; est solum conditionata, si na-
vis pereat; alterius autem, nempe Asscurati obligatio est
absoluta, cum promissum pretium solvere teneatur, sive na-
vis pereat, sive salva ad portum appellat. Ne autem contra
hanc æqualitatem aliquid contingat, notanda aliqua veniunt.
I. De materia hujus contractus. II. De periculi veritate.
III. De causa emergentis damni. IV. De pretio rei assécu-
randæ. V. De mercede Asscurationis. VI. De conju-
ctione Asscurationis cum aliis contractibus.

§. 119.

I. Materia
Asscura-
tionis:

Quamvis contractus hic frequentissimè ineatus circa na-
ves, vel merces navi impositas, ob crebros casus marinos;
nihilominus de qualibet alia re iniri potest, ubi periculum
damni imminet ex casu fortuito. Sicut autem merces, ita
& pecuniae per mare, vel alia loca periculosa transvehen-
dæ asscurari possunt. Nihil enim interest, an Mercator
Hollandus in casu posito (§. 113.) navi Gallicæ imponat
merces decem librarum millibus æstimatas, an ipsam num-
morum summam ad decem millia librarum ascendentem.
Imo si pecuniae trajectitiæ periculum à Cajo suscipitur, ex ea
autem pecunia merces comparentur, quæ pariter Caji peri-
culo navigent, idem jus erit circa has merces, quod fuisset
circa pecunias. (a)

(a) L. 1. ff. de naut. fœn.

§. 120.

II. Pericu-
li veritas:

Non simulatum, sed verum debet esse periculum susti-
nendi damni. Hinc non tantum iniqua, sed prorsus nulla &
irrita est conventio tunc inita, quando constat rem, de cu-
jus periculo contrahitur, jam periisse, vel vicissim extra
ominem periculi aleam esse constitutam, e.g. quando unus
jam habet notitiam de felici appulso navis, vel vicissim de
naufragio. Ob hanc rationem permitti non solent Asse-
cura-

curationes, quæ fiunt longiori jam elapo tempore post navis discessum, intra Europam elapsis tribus mensibus, extra Europam elapsis sex mensibus, cumconjectura sit, intra hoc tempus de fortuna navis notitiam haberit. Si vero notitia quidem non habeatur, & uterque bona fide agat; innotescat tamen postea, tempore conventionis navem jam actu periculo succubuisse, vel omne periculum evasisse: dubitari potest de valore ejusmodi contractus. Invalidum aliqui credunt, quia error dat causam contractui: (a) alii validum pronuntiant, quia contrahentes presumuntur se obligare pro omni periculo contingente post egressum navis è portu. Decisio igitur dubii reducitur ad mentem contrahentium, qui si praxin consulamus, se obligare volunt ad praestandum omnem casum evenientem à tempore navis è portu egredientis usque ad ejusdem ingressum in portum destinatum: habetque rationem, non emptionis, cui alias Asscuratio assimilatur, sed potius spon- sionis circa damnum, quod forte eo tempore jam contigerat. Quotidianum esse, rerum harum experti scribunt, ut ii, qui suscipiunt periculum certæ navis ab India anno venturæ, pro asscuratione teneantur, licet tempore suscepti periculi jam navis fuerit submersa. (b)

(a) WOLFIUS de *Jur. nat. part. 5. §. 381.*

(b) ALVAR. VALASCUS *decif. 64. n. 6.*

ROTA GENUENS. *decif. 36.40. & 102. de Mercatura.*

§. 121.

Periculum communiter intelligitur illud, quod à casu III. *Causa fortuito* provenire solet. Decidunt autem multi Jurisconsulti, sub casu fortuito non intelligi casus valde insolitos. (a) *tis damni.* Id videtur certum, praestari non debere damnum, quod tempore contractus timeri non poterat. Hinc si pacis tempore mercium periculum susceptum fuit, interim autem dum quis iter prosequitur in mari, erumpit bellum, navisque

62 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

capitur, vel devastatur ab hostibus, damnum hoc non debet præstare Assessor, utpote qui tempore contractus de bello cogitare non poterat. Mercatores attendunt consuetudines locorum, vel in Literis Conventionis accurate designant species periculorum, quæ in se suscipiunt. (b) In portu Liburnensi se obstringunt non tantum ad casus fortuitos ordinarios, sed etiam ad præstandam fraudem navarchi, si hic forsan studiosè merces in manus hostium dirigat, vel aliò appulsa navi merces in suam utilitatem distrahat. Aliibi sub generalibus terminis casum, qui contingere possunt, non intelligitur, ejusmodi dolus navarchi, (c) uti nec factum domini navis, quo hic merces vetitas imponit, ob quas navis fisco addicitur; quia quando quis promisit de casu fortuito, intelligitur, dummodo non eveniat is casus facto & culpa ejus, cui facta est promissio, vel qui aliunde ad præstandum talem casum obligatur. (d)

(a) ANTON. DE GAMA *decis.* 349. *n.* 10. II.

(b) Formula Assurcationis, quam juxta hodiernum stylum exhibent STYPMANNUS *de Jur. marit.* p. 4. c. 7. n. 425. & LOCCENIUS *in sim. tract. lib.* 2. c. 5. exprimit assurcationem de omnibus omnino periculis, cogitatis vel incogitatis, usitatis vel inusitatibus, nullis exceptis.

(c) L. 3. C. de naut. fæn. SAVARY *tom.* 2. *parere* 60. ubi enumerat casus sub assurcatione venire solitos. Fusorem aurem eorum explanationem tradit BENVENUTUS STRACCHA *de Assurat. Gloss.* 16. seqq.

(d) L. 62. §. ult. ff. *de contrah. empt.* MENOCHIUS *de Præsumpt.* l. 2. *præf.* 48. *n.* 30.

§. 122.

H. Pretiū rei affec- Ut damnum, quod timetur, aestimari possit, valor rei *randa:* assurrandæ taxari debet. Si non solum mercium, sed ipsius navis periculum suscipitur, non integrum navis premium, sed dimidium solummodo præstari solet. Si merces absque taxatione valoris fuerint ita assurrandæ, ut quis suo peri-

H

periculo promiserit, eas salvias fore in loco, ad quem destinabantur, inspiciendus erit valor, quo æstimarentur illæ merces in hoc ipso loco. (a) Moveri solet quæstio, an navi pereunte, teneatur asscurans ad solvendum valorem mercium, quæ in instrumento asssecurationis nominantur, revera autem ex dolo domini asscurati, non erant impositæ navigio. Hoc si asscurans probare possit, non tenebitur ad taxatum valorem, cum deficiat materia contractus, sicut non valet stipulatio, nec legatum rerum, quæ non sunt. Falsa igitur hæc assertio & demonstratio vitiat contractum, saltem in favorem asscurantis; quamvis asscuratus ad solvendam conventam mercedem meritò compellatur in dignam dolii poenam. (b) Si tamen pars aliqua nominatarum mercium in navi fuerit, asscurans tenebitur pro rata ad partem pretii. Sæpe contingit, ut non ex dolo, sed interveniente alio impedimento, post celebratum Asssecurationis contractum, merces non imponantur navi, vel navis iterum exonerari debeat: quo casu si asscuratus in culpa non sit, ex capite poenitentiæ dari locum repetitioni ajunt: (c) & sic an nullatur quidem contractus, honorari nihilominus solet benevolentia Asscuratoris, data libra media in singulas centenas. (d) Si res asscuratae non planè perierint, sed grave damnum passæ fuerint; damnum istud ab Asscuratoribus pro rata resarcendum, ab asscurato pro rata tolerandum est; nam plerumque Mercatores aliquam mercium partem suo periculo navibus imponunt, pro alia parte aversionem periculi, seu asssecurationem sibi procurant.

(a) Plures ejusmodi casus recenset SCACCIA de commerc. §. 1.
q. 1. n. 169. SANTERENENSIS de Asscur. part. 4.

(b) Fusè hanc quæstionem examinat SANTERENENS. p. 3. n. 10.
seqq. GAMA decis. 181. ALVAR. VALASCUS tom. 1. decis. 64.
num. 5.

(c) STRACCHA de Asscurat. Gloss. 6. n. 10.

(d) SAVARY tom. 1. p. 2. l. 2. c. 4. pag. 132.

§. 123.

M. Merces

Merces assecuranti solvenda, quæ præmium honestiore vocabulo appellatur, determinatur tum ex magnitudine damni, quod casu fortuito datur; (§. 122.) tum ex probabilitate existentiaæ talis casus. (§. 120.) In hac autem determinatione standum est æstimatione communi, vel ea, in quam contrahentes consentiunt. (a) Hinc plus datur tempore hyemali, quam æstivo, ob majora tempestatum pericula: econtra æstivo tempore plus datur pro assecuratione mercium per fretum Gaditanum vehendarum, ob majora piratarum pericula. Consideratur etiam tempus pacis vel belli, peritia navarchi, ætas navis, mercium qualitas, ventorum favor: unde si in illis locis, ex quibus ventus orientalis navem promovet in Hispaniam, dantur pro assecurandis mercibus illuc destinatis sex in centum; eodem flante vento pro mercibus revrehendis ex Hispania dabuntur saltem septem in centum. (b)

(a) Apud veteres Romanos usuræ maritimæ erant infinitæ, id est, tantæ, in quantas conventum erat, nullis certis limitibus à lege præfinitis. Voluit tamen Imp. JUSTINIANUS, in trajettis contractibus usque ad centesimam tantummodo licere stipulari, nec eam excedere, licet veteribus legibus hoc erat concessum. l. 26. §. 1.
C. de Usur. Hæc lex videtur parum observata, more in pecuniis nauticis aliud obtinente. Nam ut ex Novella 106. in prefat. patet, variae circa hoc observabantur consuetudines, quas deinceps etiam servari, per istam Constitutionem volebat Imperator. Hanc ipsam tamen Novellam paulò post abrogavit per Novell. 110. Unde aliqui existimant, eum reduxisse usuras centesimas juxta diff. leg. 26. alii censem, quod reliquerit contrahentibus liberam facultatem, in quantas vellent usuras pecuniam trajettiam mutuam dandi, cum ob diversa pericula, diversumque navigationis tempus vix possit uniformiter aliquid statui. Vid. STYPMANNUS de Jur. marit. p. 4. c. 2. à n. 242.

(b) Merces assecurationis pro commeatu dicitur *Heteroplus*: (pro commeatu & remeatu simul *Amphotroplus*.)

§. 124.

§. 124.

Conventa merces in omni casu Asssecutoribus remanet, aut si nondum soluta fuerit, detrahitur illa à taxato rerum valore; sive hæ salvæ fuerint, sive perierint. Hoc nisi fieret, melior esset conditio asscurati casu infelici existente, quām non existente: nam existente casu recipere mercium pretium absque diminutione; non existente casu haberet quidem merces salvas, sed pactam summam asssecutoribus deberet solvere.

§. 125.

Sicuti contractus Asssecurationis se solo subsistens est li. Art. II. citus, honestus & utilis, ita etiam honeste & utiliter potest adjici alteri cuidam contractui, ita ut istius substantia per appositum Asssecurationis pactum non varietur. Contingit hoc, quando quis in alio contractu casum fortuitum, vel periculum rei ad se non pertinens, in se suscipit pro certa mercede. Exempla suppetunt de Conductore, (a) de Negotiorum gestore, (b) de Commodatario, (c) de Depositario, (d) de Venditore, (e) qui in se possunt suscipere periculum, ad se vi contractus non pertinens, ita ut nihilominus maneat Conductio, Comodatum, Negotiorum gestio, Depositum, Venditio. Si contraho cum Cajo, potest Sempronius pro mercede in se suscipere periculum, & casum fortuitum, qui occasione contractus cum Cajo initi, posset mihi obvenire, quin vitietur contractus eum Cajo initus, sive dein sit contractus Conductionis, Depositi, Venditionis aut Commodati. Cur non ipse Cagus pro eadem mercede idem periculum possit in se suscipere absque immutacione contractus mecum initi? Neque hac ratione, si propriè velimus loqui, dicetur celebrari contractus mixtus, sed celebrantur revera contractus duo, quorum utervis per se possit subsistere sine altero; sicuti non est contractus unus mixtus, sed potius contractus duplex, si unam ædium par-

Diff. III.

I

tem